

Jaarverslag 2025

Stichting Mandioca

Verantwoording activiteiten 2025
en plannen voor 2026

TIKÀ-monitoren uit La Playa registreren visserij, fauna en menselijke activiteiten in het Yahuaraca-merengebied.

Introductie

In 2025 heeft Stichting Mandioca haar inzet voortgezet voor de bescherming van de bioculturele diversiteit van de Colombiaanse Amazone. In nauwe samenwerking met onze Colombiaanse partner, Fundación Grupo Proa, ondersteunde de stichting verschillende langlopende processen die bijdragen aan natuurbehoud, de versterking van inheemse gemeenschappen en de documentatie en overdracht van traditionele kennis.

De activiteiten richtten zich op participatief biodiversiteitsonderzoek, milieueducatie, territoriale analyses en de ontwikkeling van educatieve publicaties. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat gemeenschappen zelf een actieve rol spelen in het verzamelen, gebruiken en doorgeven van kennis. Traditionele en wetenschappelijke kennis vullen elkaar daarbij aan en dragen gezamenlijk bij aan duurzaam beheer van natuur en leefgebied.

In 2025 werd een belangrijke fase afgerond binnen het meerjarige proces rond de Inheemse Amazone Vogelwaarnemers. Daarnaast werd een nieuw onderzoekspro-

gramma uitgevoerd waarin jonge inheemse vrouwen werden opgeleid tot onderzoekers van hun eigen leefomgeving. Ook werd gewerkt aan de ontwikkeling van een rijk geïllustreerde biodiversiteitsgids en aan activiteiten op het gebied van territoriale analyse, cartografie en gemeenschapsgericht natuurbeheer.

Deze werkzaamheden werden mogelijk gemaakt door verschillende projecten en samenwerkingsverbanden, die ieder bijdragen aan onderdelen van bredere, langlopende processen. Met deze aanpak draagt Stichting Mandioca bij aan de versterking van lokale kennis, de bescherming van biodiversiteit en de positie van inheemse gemeenschappen als beheerders van hun eigen leefgebied.

De in 2025 opgebouwde resultaten vormen tegelijkertijd de basis voor de voortzetting en verdieping van deze processen in 2026, waarin bestaande activiteiten worden uitgebouwd en nieuwe educatieve, wetenschappelijke en gemeenschapsgerichte producten worden ontwikkeld.

Stichting Mandioca

Stichting Mandioca is opgericht in 2007 en ondersteunt langdurige processen die bijdragen aan de bescherming van de bioculturele diversiteit van de Colombiaanse Amazone. Daarbij staan de kennis, initiatieven en toekomstvisies van inheemse gemeenschappen centraal.

Samen met onze Colombiaanse partner Fundación Grupo Proa werken wij aan processen waarin natuurbehoud, documentatie van traditionele kennis, participatief onderzoek, educatie en territoriale versterking elkaar aanvullen. Deze processen ontwikkelen zich vaak over meerdere jaren en worden mogelijk gemaakt door verschillende projecten en samenwerkingsverbanden met nationale en internationale financiers.

Wij zien projecten niet als een doel op zich, maar als bouwstenen binnen een bredere ontwikkeling. Door langdurige samenwerking ontstaan duurzame relaties, groeit lokaal leiderschap en kunnen kennis en ervaring stap voor stap worden opgebouwd.

Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)

Stichting Mandioca is sinds 1 januari 2008 door de Belastingdienst aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Contact en informatie

Stichting Mandioca

Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)

Breeweg 8 | 2636 EB | Schipluiden

Contactpersoon: Kees van Vliet

TEL: 0031 (0)15 3808260 of 0057 320 2818591

Email: info@stichtingmandioca.org

Website: stichtingmandioca.org

Reg. nr. Kamer van Koophandel: 27306638

RSIN (Rechtspersonen en Samenwerkingsverbanden

Identificatienummer): 818571044

BANKGEGEVENS

NL23RABO0138362963

T.n.v. Stichting Mandioca, Delft

Onze werkwijze

Alle activiteiten vertrekken vanuit de vragen, prioriteiten en toekomstvisies van de betrokken gemeenschappen. Zij zijn daarbij niet alleen deelnemers of begunstigen, maar spelen zelf een actieve rol in onderzoek, monitoring, kennisoverdracht en het beheer en de bescherming van hun leefgebied. Deze prioriteiten zijn veelal vastgelegd in hun Planes de Vida: langetermijnvisies op het beheer en de ontwikkeling van hun leefgebied.

Samen met de gemeenschappen begeleiden wij processen die bijdragen aan:

- behoud van biodiversiteit en cultureel erfgoed;
- documentatie en overdracht van traditionele ecologische kennis;
- participatief onderzoek en monitoring;
- versterking van lokaal bestuur en inheemse organisaties;
- educatie en kennisuitwisseling;
- duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen.

Bij ieder proces staan vijf uitgangspunten centraal:

- lokaal eigenaarschap;
- gelijkwaardige samenwerking;
- verbinding van traditionele en wetenschappelijke kennis;
- versterking van lokale capaciteit;
- duurzame maatschappelijke impact.

Fundación Grupo Proa

Fundación Grupo Proa is sinds 2013 de vaste partnerorganisatie van Stichting Mandioca in Colombia. Vanuit Leticia begeleidt de stichting samen met inheemse organisaties processen op het gebied van biocultureel natuurbeheer, participatief onderzoek, territoriale planning en educatie.

De organisatie werkt samen met gemeenschappen, universiteiten, overheden en maatschappelijke organisaties aan de ontwikkeling van kennis en instrumenten die bijdragen aan de bescherming van biodiversiteit én de positie van inheemse gemeenschappen als beheerders van hun leefgebied.

Samenwerking

De samenwerking tussen Stichting Mandioca en Fundación Grupo Proa is gebaseerd op een gezamenlijke langetermijnvisie. Stichting Mandioca ondersteunt de ontwikkeling van processen, helpt bij fondsenwerving en onderhoudt internationale contacten. Fundación Grupo Proa verzorgt de dagelijkse uitvoering, begeleiding en samenwerking met de gemeenschappen in de Colombiaanse Amazone.

Door deze nauwe samenwerking kunnen lokale initiatieven zich ontwikkelen tot meerjarige programma's, waarin verschillende financiers en partners gezamenlijk bijdragen aan duurzame resultaten.

Veldtraining in La Milagrosa tijdens de droge tijd, wanneer de lage waterstand grote delen van de rivierbedding blootlegt.

Resultaten 2025

Biodiversiteit, kennis en duurzaam natuurtoerisme - NHRF

In de eerste zeven maanden van 2025 werd de laatste fase uitgevoerd van het meerjarige project Desarrollo Territorial Sostenible a través de las Aves. Het project, dat in 2023 van start ging met financiële ondersteuning van het Norwegian Human Rights Fund (NHRF), richtte zich op het versterken van inheemse initiatieven die vogelobservatie en natuurbeleving verbinden met traditionele kennis, biodiversiteitsbehoud en mogelijkheden voor lokaal inkomen. In juli 2025 werd het project formeel afgesloten, maar verschillende processen worden door Fundación Grupo Proa en Stichting Mandioca verder begeleid.

Van vier initiatieven naar een gezamenlijk netwerk

Een belangrijk resultaat is de ontwikkeling van vier inheemse initiatieven voor vogelobservatie en natuur- en cultuurtoerisme. De deelnemers kregen training in onder andere vogelherkenning en -observatie en deden praktijkervaring op met bezoekers. Gedurende het project werden 11 trainingsdagen, verdeeld over acht bijeenkomsten, georganiseerd en namen zestien mensen deel aan het opleidingstraject. Ook werden zes proefervaringen met bezoekers uitgevoerd, waardoor de initiatieven hun aanbod in de praktijk konden testen en verbeteren.

De vier initiatieven werken inmiddels samen binnen RIOAVES Amazónica, de Red Indígena Amazónica de Observadores de Aves. Hierdoor kunnen ervaringen, kennis en contacten worden gedeeld en kunnen de initiatieven zich gezamenlijk presenteren. Tijdens het project werd gewerkt aan een gezamenlijke identiteit en communicatiestrategie en namen deelnemers deel aan regionale en nationale bijeenkomsten rond vogelobservatie en duurzaam toerisme.

De ontwikkeling is nog niet afgerond. In 2025 werd duidelijk dat de initiatieven te maken hebben met nieuwe uitdagingen, waaronder eisen rond formalisering en certificering van lokale gidsen. Voor deelnemers uit rurale inheemse gemeenschappen

zijn dergelijke opleidingstrajecten niet altijd eenvoudig toegankelijk. De verdere begeleiding richt zich daarom ook op het versterken van de organisatie en manieren waarop de initiatieven duurzaam en zelfstandig verder kunnen groeien.

Traditionele kennis en biodiversiteit

Een tweede belangrijke lijn was het verbinden van vogelobservatie en natuurtoerisme met de kennis die binnen de gemeenschappen aanwezig is over planten, dieren en het landschap. Zestien inheemse deelnemers documenteerden ieder twee soorten met een bijzondere ecologische of culturele betekenis. Zo werd informatie verzameld over 32 soorten, waarbij traditionele kennis werd verbonden met biologische en ecologische informatie.

Deze kennis vormt de basis voor een geïllustreerde biodiversiteitsgids. In 2025 werden de teksten verder geordend en aangevuld, verspreidingskaarten gemaakt en samen met de deelnemers afspraken gemaakt over de vormgeving. Ook werd met een lokale kunstenaar gewerkt aan illustraties. Daarmee wordt kennis die vaak mondeling wordt doorgegeven vastgelegd en toegankelijk gemaakt voor gemeenschappen, bezoekers en toekomstige generaties.

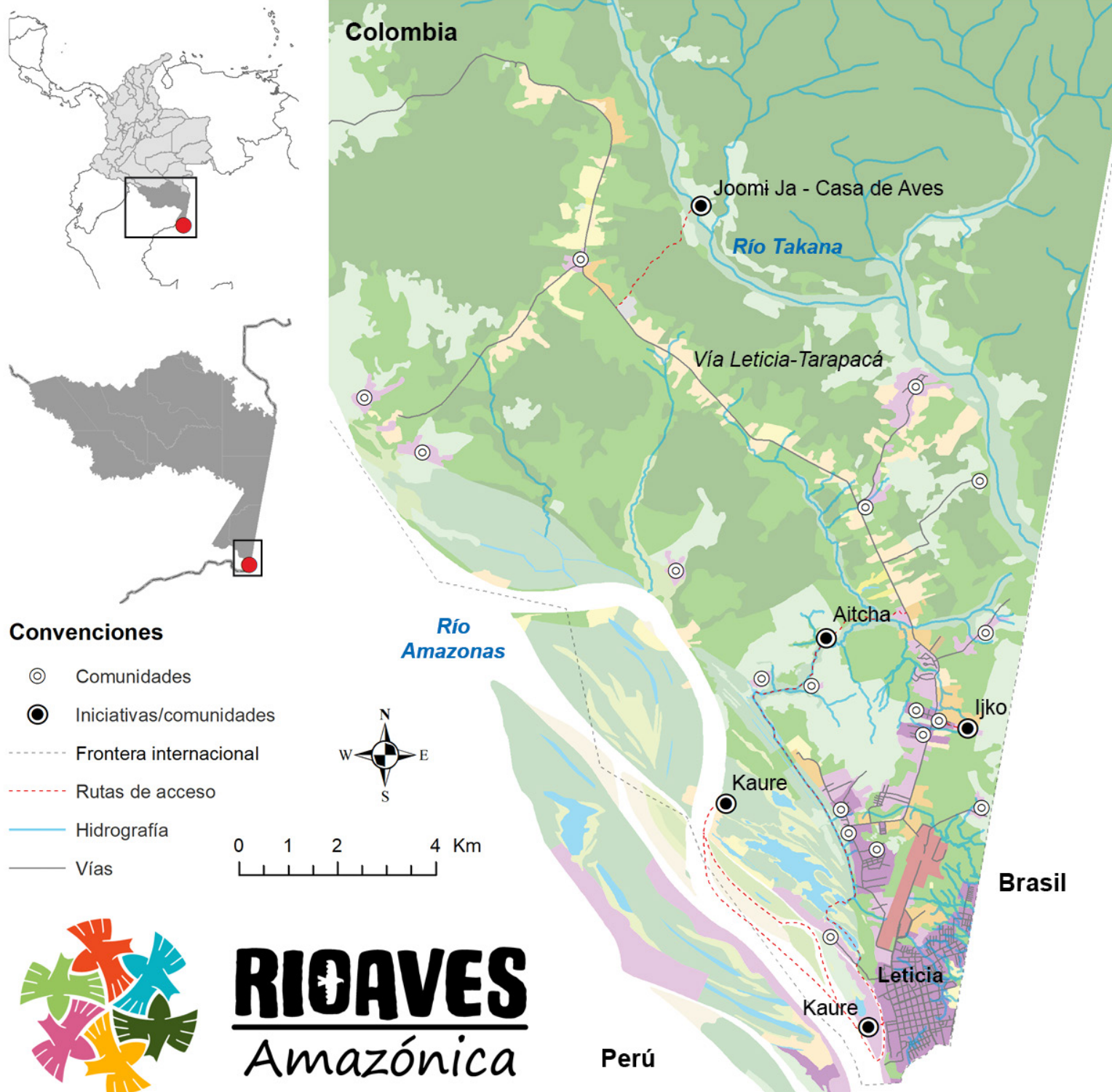
Na afloop van de NHRF-financiering werd het werk aan de gids binnen andere samenwerkingsverbanden voortgezet. Met ondersteuning van het Solidariteitsfonds van de Universidad Nacional de Colombia kon verder worden gewerkt aan de uitwerking, terwijl binnen het project met Florida International University (FIU) de verzamelde lokale kennis werd verdiept en verbonden met bredere werkzaamheden rond bioculturele biodiversiteit.

Kennis van het eigen territorium

Naast vogels en biodiversiteit werd gewerkt aan het beter begrijpen van veranderingen in de leefgebieden van de vier initiatieven. Samen met de deelnemers werden satellietbeelden en lokale kennis gebruikt om veranderingen in bos en landgebruik en belangrijke sociaal-ecologische problemen zichtbaar te maken.

Figuur 1. Tussentijdse geïllustreerde gids waarin kennis en verhalen over vogels uit de betrokken inheemse gemeenschappen worden samengebracht.

In april 2025 werden de resultaten binnen RIOAVES Amazónica besproken, aangevuld en gecontroleerd.

Het maken van kaarten was geen doel op zich. De informatie geeft de gemeenschappen een instrument om veranderingen in hun leefgebied beter te begrijpen en hun belangen te onderbouwen. Volgens het eindrapport werd de opgebouwde informatie in 2025 al gebruikt binnen het gemeentelijke programma voor betalingen voor ecosystemendiensten en bij territoriale ordeningsprocessen van inheemse gemeenschappen waarvan de resguardos recent waren uitgebreid.

Ook deze territoriale analyses kregen een vervolg. De eerste kaarten en analyses van de werkgebieden van de vier initiatieven vormden een basis voor het uitgebreidere werk rond territorium en landschapsverandering binnen de samenwerking met FIU. Zo kon het eerdere werk worden verdiept en toegepast op een groter gebied en nieuwe vraagstukken rond natuurbeheer en territoriale planning.

Figuur 2. Actuele kaart van de landbedekking in het projectgebied. Met daarop aangegeven de locaties van de initiatieven Aitcha, Joomi Ja, Kaure en Ijko. Elk initiatief bevindt zich in een ander landschap, met verschillende bostypen, vegetatie en vogelsoorten. Deze verscheidenheid vormt mede de basis voor het eigen karakter van ieder initiatief.

Van project naar een langer proces

Met de afsluiting in juli 2025 kwam een einde aan de financiering door het NHRF, maar niet aan de opgebouwde processen. De vier toeristische initiatieven en RIOAVES Amazónica gingen verder, terwijl ook het werk rond traditionele kennis, biodiversiteit en territorium binnen nieuwe samenwerkingsverbanden werd voortgezet.

Nieuwe projecten maken het mogelijk voort te bouwen op wat eerder is bereikt, in plaats van telkens opnieuw te beginnen. Dit laat goed zien hoe Stichting Mandioca en Fundación Grupo Proa werken: projecten hebben een begin- en einddatum, maar de processen die samen met de gemeenschappen worden begeleid kunnen over meerdere jaren en met verschillende samenwerkingspartners en financiers worden voortgezet.

Territorium en bioculturele biodiversiteit - FIU

In 2025 werkte Fundación Grupo Proa aan Territorios y biodiversidad Amazónica, als onderdeel van het internationale project Towards conservation of a transboundary biocultural riverscape in the Western Amazon. Dit overkoepelende project wordt gefinancierd door de Gordon and Betty Moore Foundation en gecoördineerd door Florida International University (FIU). Fundación Grupo Proa voert binnen dit samenwerkingsverband activiteiten uit in de Colombiaanse Amazone, voortbouwend op verschillende langlopende processen die de organisatie samen met Stichting Mandioca en inheemse gemeenschappen in de regio begeleidt.

Een deel van deze werkzaamheden bouwde voort op processen die eerder binnen het door FNDH ondersteunde vogelproject waren gestart, waaronder de documentatie van bioculturele biodiversiteit en het in kaart brengen en analyseren van veranderingen in het territorium.

Het project richt zich op de bescherming en het duurzaam beheer van rivieren, meren, overstromingsbossen en de daarmee verbonden bioculturele landschappen. Daarbij worden traditionele en lokale kennis verbonden met onderzoek, monitoring en cartografie. Het uitgangspunt is dat de kennis die hiermee wordt opgebouwd ook daadwerkelijk bruikbaar is voor de gemeenschappen en organisaties die deze gebieden bewonen en beheren. De werkzaamheden in 2025 concentreerden zich op vier nauw met elkaar verbonden onderdelen.

Een landschap dat met het water verandert

Het Yahuaraca-merengebied bestaat uit een netwerk van meren, kreken en overstromingsbossen die verbonden zijn met de Amazonerivier. Het landschap verandert sterk met de jaarlijkse watercyclus, waarbij het waterniveau tussen **laag- en hoogwater tot wel 15 meter kan verschillen**. Wanneer het water stijgt, lopen grote delen van het bos onder en raken meren en waterlopen met elkaar verbonden. Vissen verspreiden zich dan en gebruiken de overstroomde bossen voor voedsel, beschutting en voortplanting.

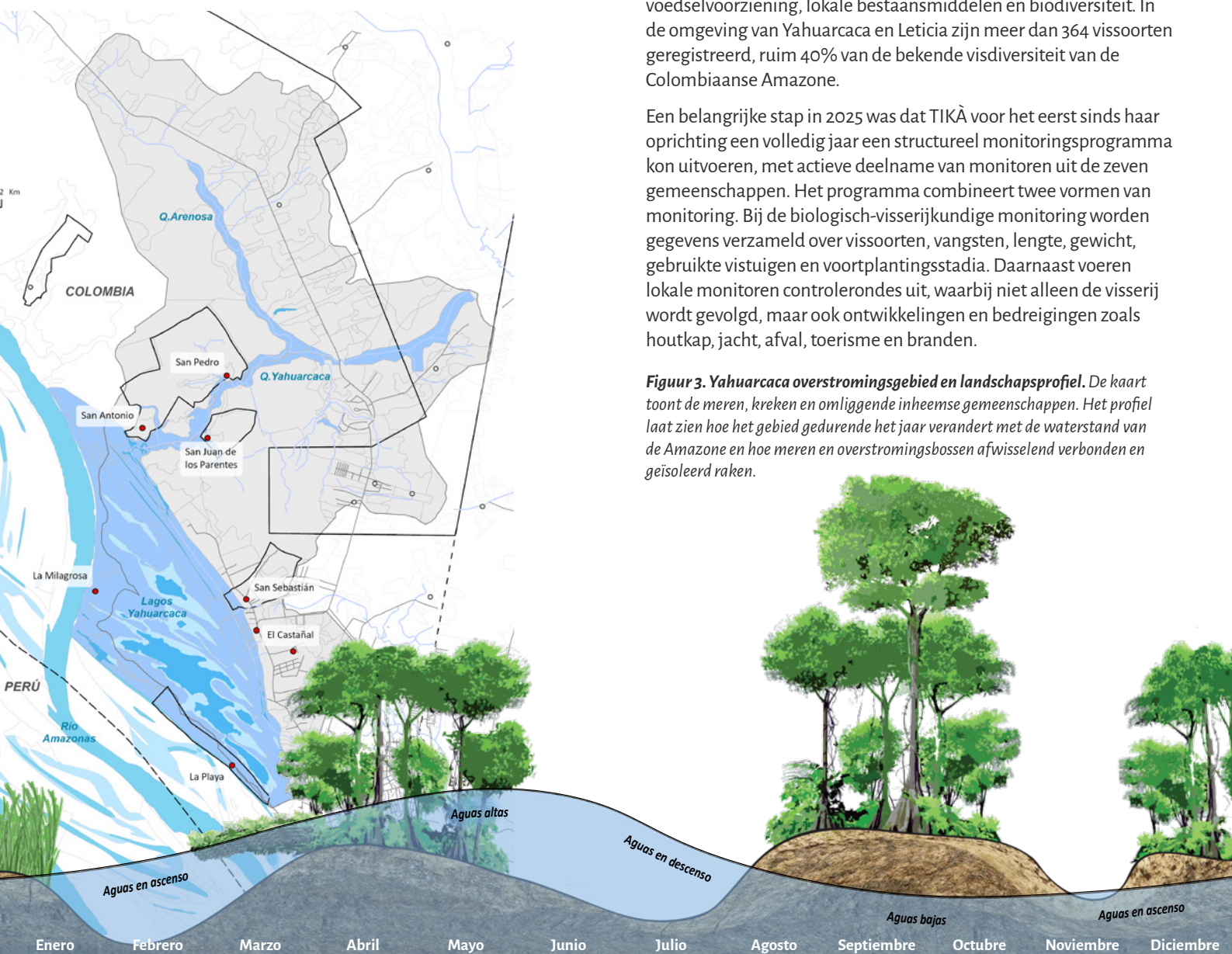
Bij laagwater trekken de wateren zich terug en raken meren meer geïsoleerd. Vissen concentreren zich in kleinere wateroppervlakken en worden gemakkelijker bereikbaar voor vissers, waardoor de visserijdruk kan toenemen. Deze natuurlijke dynamiek bepaalt waar vissen voorkomen en waar, wanneer en hoe wordt gevestigd. Goed beheer vraagt daarom om monitoring gedurende de verschillende fasen van de jaarlijkse watercyclus.

1. Duurzaam beheer van het Yahuaraca merengebied

Het eerste onderdeel bouwde voort op de jarenlange samenwerking met TIKÀ, de organisatie van inheemse vissers van het Yahuaraca-merengebied. TIKÀ werd in 2011 opgericht en vertegenwoordigt vissers en visserinnen uit zeven inheemse gemeenschappen. De organisatie speelt een centrale rol bij het beheer van de visserij en de bescherming van een gebied dat belangrijk is voor de voedselvoorziening, lokale bestaansmiddelen en biodiversiteit. In de omgeving van Yahuaraca en Leticia zijn meer dan 364 vissoorten geregistreerd, ruim 40% van de bekende visdiversiteit van de Colombiaanse Amazone.

Een belangrijke stap in 2025 was dat TIKÀ voor het eerst sinds haar oprichting een volledig jaar een structureel monitoringsprogramma kon uitvoeren, met actieve deelname van monitoren uit de zeven gemeenschappen. Het programma combineert twee vormen van monitoring. Bij de biologisch-visserijkundige monitoring worden gegevens verzameld over vissoorten, vangsten, lengte, gewicht, gebruikte vistuigen en voortplantingsstadia. Daarnaast voeren lokale monitoren controlerondes uit, waarbij niet alleen de visserij wordt gevolgd, maar ook ontwikkelingen en bedreigingen zoals houtkap, jacht, afval, toerisme en branden.

Figuur 3. Yahuaraca overstromingsgebied en landschapsprofiel. De kaart toont de meren, kreken en omliggende inheemse gemeenschappen. Het profiel laat zien hoe het gebied gedurende het jaar verandert met de waterstand van de Amazone en hoe meren en overstromingsbossen afwisselend verbonden en geïsoleerd raken.

Een jaar monitoring in cijfers

Voor het eerst sinds de oprichting van TIKÀ kon een volledig jaar structureel worden gemonitord. Lokale monitoren uit de zeven gemeenschappen verzamelden informatie over de visserij en voerden controlerondes uit. Dit maakte de visstand, het gebruik van het gebied en de naleving van visserijafspraken beter zichtbaar.

Wat laat de monitoring zien?

De gegevens tonen duidelijke verschillen tussen gebieden en vangstmethoden. In de grotere meren wordt relatief veel gevestigd met vistuigen die niet aan de afspraken voldoen, terwijl elders toegestane vangstmethoden sterker vertegenwoordigd zijn. Ook de vangst van jonge vissen vraagt aandacht. Bij de bocachico (*Prochilodus nigricans*) lag 98,3% van de geregistreerde vangsten onder de lengte waarop de soort geslachtsrijp wordt. De monitoring biedt daarmee informatie om visserijafspraken te beoordelen en het beheer aan te passen.

Bocachico
Prochilodus nigricans

Branquiña
Potamorhina latior

Piraña roja
Pygocentrus nattereri

Sardina pechona
Triportheus angulatus

Dormilón
Hoplias malabaricus

Lisa rayada
Schizodon fasciatus

Sabaleta
Brycon melanopterus

Sábalo
Brycon amazonicus

Tucunaré
Cichla sp.

Sardina
Triportheus albus

De 10 meest geregistreerde soorten tijdens het monitoringsjaar

202

Geregistreerde vissoorten

61

Monitoren vanuit de 7 inheemse gemeenschappen

576

Controle en surveillance-rondes in het gebied

256

Geregistreerde vissers (mannen en vrouwen)

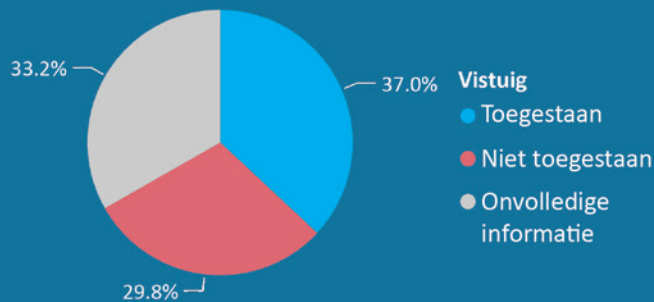
6.644

Gevangen individuen tijdens het communautaire (2.717) en biologische monitoring (3.927)

1.207

Gevangen individuen in de communautaire monitoring met netten van 2,5 inch, gelijk aan 44,4% van het totaal

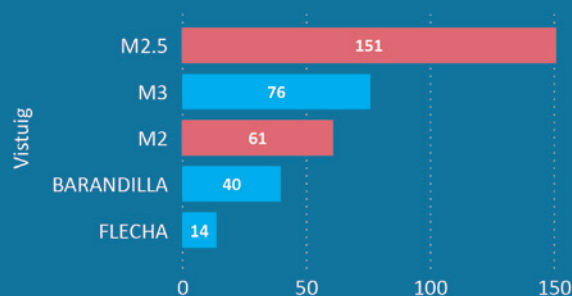
Vistuigen die voldoen aan de overeenkomsten

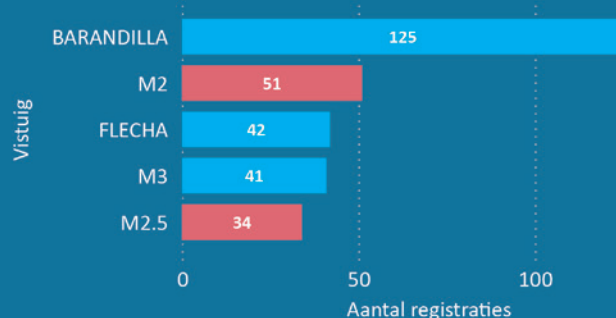
TOP 5 meest gebruikte vistuing

Zone merengebied

● Toegestaan ● Niet toegestaan

Zone Yahuaraca beek

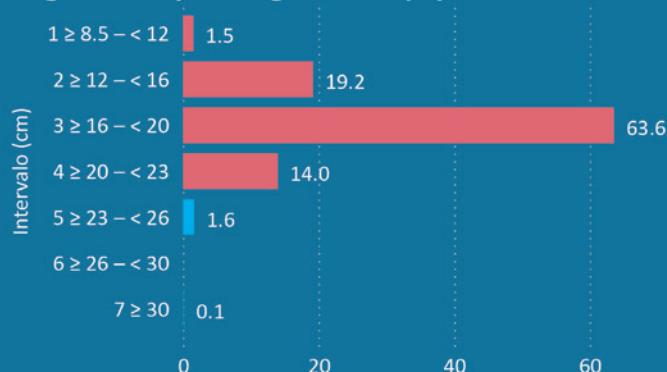
Opmerking: M2, M2.5 en M3 verwijzen naar de maaswijdte (in inches), die de grootte van de gevangen vissen en de soorten die mogen worden behouden beïnvloedt (bijvoorbeeld, M2 = 2 inches).

Een zorgwekkend patroon: vangst van jonge vissen. Het voorbeeld van de bocachico (*Prochilodus nigricans*)

De verdeling van de vangstlengtes van de bocachico laat zien dat 98,3% van de geregistreerde vangsten zich onder de lengte bij geslachtsrijpheid bevindt.

Slechts een zeer klein deel voldoet aan de norm, wat wijst op een hoge mate van vangst van onvolwassen exemplaren.

Registraties per lengteklasse (%)

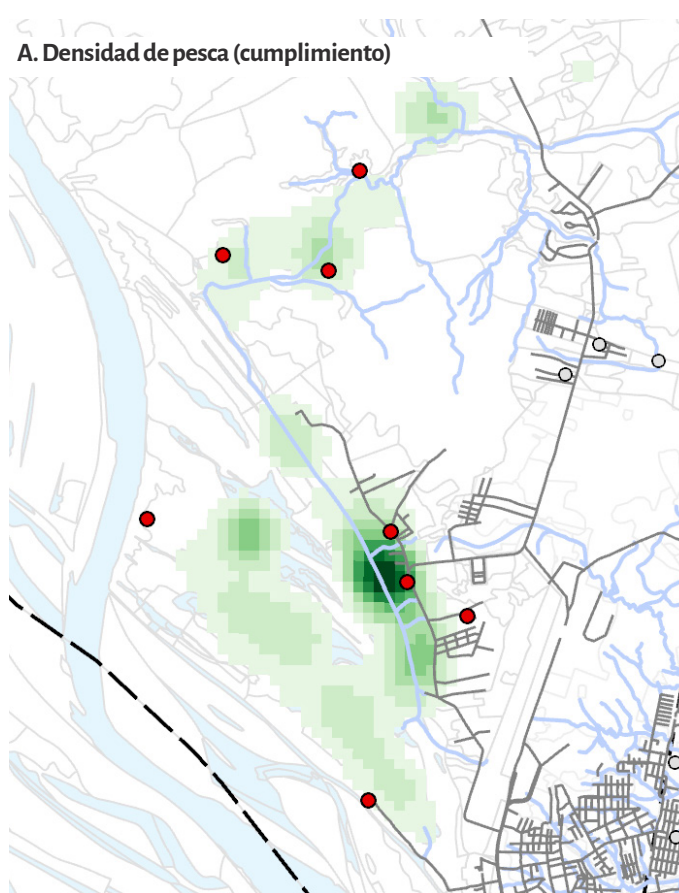

Een belangrijk kenmerk van deze aanpak is dat de monitoring grotendeels door mensen uit de gemeenschappen zelf wordt uitgevoerd. Zij kennen de meren, de visserij en de veranderingen in het gebied vanuit hun dagelijkse ervaring. Door deze kennis te combineren met een systematische manier van gegevens verzamelen ontstaat informatie die zowel lokaal verankerd als over langere tijd vergelijkbaar is. De monitoren registreren niet alleen wat zij waarnemen, maar dragen daarmee ook bij aan het gezamenlijk bewaken van het gebied. Problemen kunnen eerder worden gesignaleerd en besproken, terwijl waarnemingen uit verschillende gemeenschappen samen een beeld geven van ontwikkelingen in het gehele merengebied. Zo wordt monitoring niet alleen een middel om gegevens te verzamelen, maar ook een instrument waarmee TIKÀ haar eigen rol in het beheer en de bescherming van Yahuaraca verder kan versterken.

Hierdoor ontstaat voor het eerst een veel completer beeld van wat er gedurende de verschillende seizoenen in het merengebied gebeurt. Dat is bijzonder belangrijk in Yahuaraca, omdat het functioneren van de meren sterk wordt bepaald door de jaarlijkse stijging en daling van het water van de Amazone. De omstandigheden voor vissen en visserij veranderen daardoor voortdurend. Structurele monitoring maakt het mogelijk deze veranderingen te volgen en bestaande visserijafspraken beter te beoordelen en waar nodig aan te passen.

De monitoring levert tegelijkertijd concrete informatie op over de druk op het gebied. De gegevens laten bijvoorbeeld zien waar visserijafspraken goed worden nageleefd en waar problemen optreden. Ook worden vangsten van jonge vissen, het gebruik van niet-toegestane netten en andere vormen van druk op het merengebied zichtbaar. Daarmee beschikt TIKÀ steeds meer over eigen informatie om het beheer van het gebied te onderbouwen en om hierover in gesprek te gaan met inheemse autoriteiten en overheidsinstanties.

Figuur 4. Ruimtelijke patronen in de naleving van de visserijafspraken. Groen (A) geeft de concentratie van registraties met toegestane vangstmethoden weer en rood (B) die met niet-toegestane vangstmethoden. Donkere kleuren wijzen op een hogere concentratie van registraties.

Het probleem: een kloof tussen afspraken en praktijk

Hoewel er in Yahuaraca nationaal erkende visserijovereenkomsten bestaan en een actief systeem van gemeenschapsmonitoring is opgezet, laten de gegevens een duidelijke kloof zien tussen de afspraken en de naleving ervan.

Waar worden de afspraken nageleefd en waar niet?

De bioculturele monitoring maakt duidelijke patronen zichtbaar:

Gebieden met betere naleving (kaart A):

Nabij de gemeenschappen San Sebastián en El Castañal worden vooral traditionele vangstmethoden gebruikt. Hier is de visserijdruk lager en de staat van instandhouding beter.

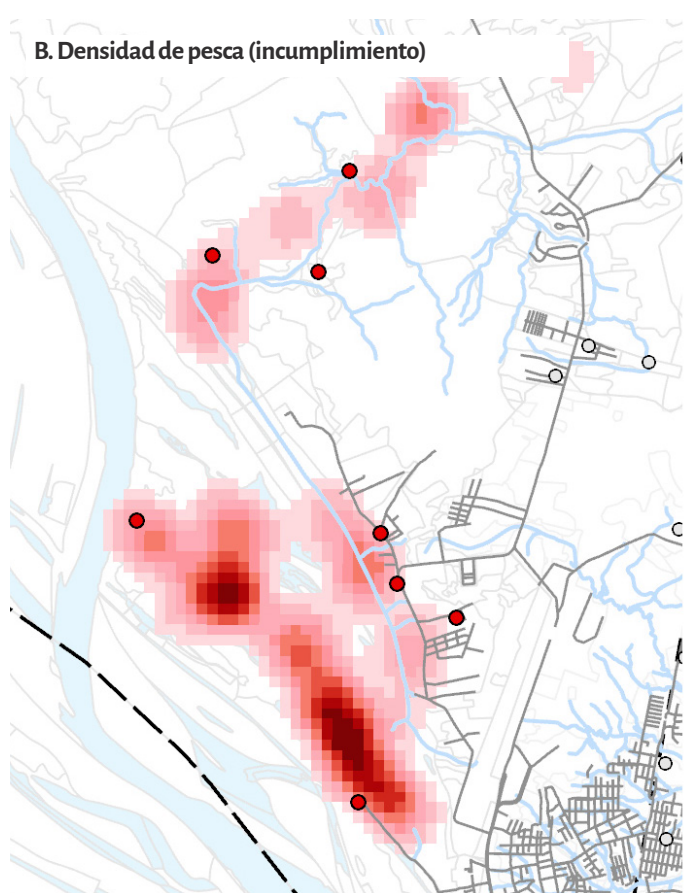
Gebieden met minder naleving (kaart B):

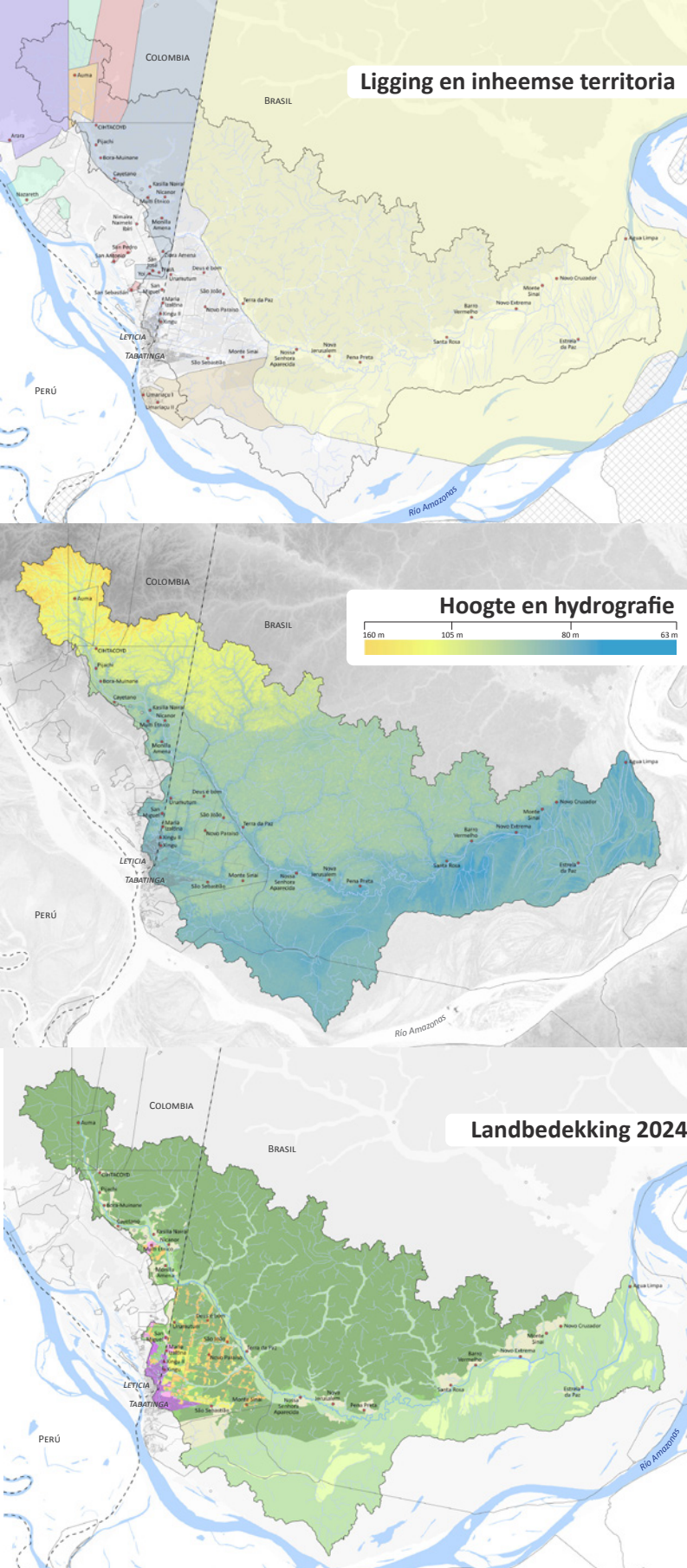
Het gebruik van niet-toegestane vistuigen concentreert zich vooral in de grotere meren. Door de betere toegankelijkheid staan deze gebieden onder grotere druk van vissers van buitenaf.

2. Territorium en landschapsverandering

Het tweede onderdeel richtte zich op veranderingen in het landschap en de territoriale inrichting van het rurale en suburbane gebied rond Leticia. Om natuur en leefgebied goed te kunnen beschermen, is het belangrijk om te weten wat er verandert, waar dat gebeurt en wat daarvan de gevolgen zijn voor de mensen die er wonen. Daarom werd gekeken naar de ontwikkeling van het gebied over een periode van ruim dertig jaar, van 1991 tot 2024. Met oude en recente satellietbeelden, kaarten en lokale informatie werd zichtbaar gemaakt hoe bos, landbouwgebieden, inheemse territoria en de stad in deze periode zijn veranderd.

De resultaten laten zien dat er niet simpelweg sprake is van ontbossing. Grote delen van het bos zijn behouden gebleven en op voormalige weilanden is op veel plaatsen opnieuw vegetatie ontstaan. Tegelijkertijd neemt de druk op andere gebieden toe door de groei van Leticia, de uitbreiding van landbouwgronden en chagras en een toenemende vraag naar grond en natuurlijke hulpbronnen. Ook de uitbreiding en oprichting van inheemse resguardos heeft de territoriale basis van verschillende gemeenschappen versterkt.

Figuur 5. Analyse van het Takana-stroomgebied

De kaarten tonen enkele voorbeelden van de ruimtelijke analyses die voor het Takana-stroomgebied zijn uitgevoerd. Van boven naar beneden zijn de ligging van de erkende inheemse territoria, de hoogteverschillen en het watersysteem, en de landbedekking in 2024 weergegeven. Samen maken de kaarten zichtbaar dat het stroomgebied grotendeels uit inheemse territoria en natuurlijke bossen bestaat, terwijl de sterkste menselijke invloed zich concentreert rond Leticia en Tabatinga en langs de belangrijkste toegangswegen. De hoogtekaart laat daarnaast zien hoe de vele waterlopen vanuit de hoger gelegen delen samenkomen en uiteindelijk afwateren naar de Amazonerivier.

Voor de gemeenschappen zijn deze veranderingen heel concreet. Ze bepalen bijvoorbeeld hoeveel grond beschikbaar is voor het verbouwen van voedsel, waar schoon water kan worden gevonden, waar gevestigd kan worden en welke delen van het bos behouden blijven. Tegelijkertijd spelen problemen rond de bevaarbaarheid van de Amazone, erosie van rivieroeveren, druk op vispopulaties en de snelle groei van Leticia. Wat op een kaart een verandering in landgebruik lijkt, kan voor een gemeenschap dus direct gevolgen hebben voor voedselvoorziening, inkomen en de mogelijkheid om het eigen leefgebied te beheren.

De kaarten en analyses zijn daarom geen eindproduct, maar een praktisch instrument voor de gemeenschappen. De informatie helpt gemeenschappen en hun organisaties om veranderingen in hun leefgebied zichtbaar te maken, problemen beter te onderbouwen en hierover in gesprek te gaan met inheemse autoriteiten en overheidsinstanties. Zo kunnen beter onderbouwde afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld landbouw, bosbescherming, water, visserij en de toekomstige inrichting van het gebied. De opgebouwde kennis wordt daarmee een praktisch hulpmiddel voor het duurzaam beheer en de bescherming van het leefgebied.

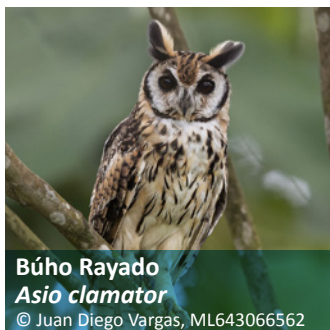
3. Het grensoverschrijdende stroomgebied van de Takana-rivier

Een derde onderdeel richtte zich op het stroomgebied van de Takana, een grensoverschrijdend gebied van bijna 100.000 hectare tussen Leticia in Colombia en Tabatinga in Brazilië. Het is een bijzonder gebied omdat hier twee heel verschillende ontwikkelingen samenkomen. Aan de ene kant liggen de snelgroeiende steden Leticia en Tabatinga, waar veel mensen wonen en waar uitbreiding van bebouwing en infrastructuur, veranderingen in landgebruik en vervuiling steeds meer druk uitoefenen op de omgeving.

Aan de andere kant bestaat 83,8% van het stroomgebied uit erkende inheemse territoria en is het overgrote deel van het landschap nog bedekt met natuurlijke bossen en overstromingsgebieden. De analyse laat zien dat de sterkste veranderingen van natuurlijke naar door de mens veranderde gebieden vooral plaatsvinden buiten de inheemse territoria, rond de steden en langs de belangrijkste toegangswegen. Juist deze combinatie maakt de Takana belangrijk voor toekomstig natuur- en territoriaal beheer.

De Takana stroomt door Colombia en Brazilië en mondt uiteindelijk uit in de Amazone. Rivieren, bossen en de gevolgen van menselijk gebruik houden echter niet op bij de landsgrens. Veranderingen stroomopwaarts kunnen gevolgen hebben voor gemeenschappen en natuur verder stroomafwaarts. Daarom was het belangrijk om informatie over het gehele stroomgebied samen te brengen en het als één grensoverschrijdend landschap te bekijken. Het doel daarvan is niet alleen kennis te verzamelen, maar vooral om bewoners, inheemse autoriteiten en betrokken overheidsinstellingen in Colombia en Brazilië betere informatie te geven voor toekomstige beslissingen over landgebruik, water, bosbescherming en ruimtelijke ontwikkeling.

In 2025 werden hiervoor vier veldexpedities uitgevoerd in verschillende delen van het stroomgebied. In mei, juni en september werden de midden- en benedenloop, de bovenloop en de brongebieden bezocht. Daarbij werden verschillende inheemse gemeenschappen aangedaan. De expedities combineerden tochten over de rivier met wandelingen door gemeenschappen, landbouwgebieden, bossen en overstromingsgebieden. Hierdoor konden satellietbeelden en kaarten worden vergeleken met de werkelijke situatie in het veld. Ook de kennis en waarnemingen van lokale bewoners hielpen om beter te begrijpen hoe het gebied wordt gebruikt en verandert.

Figuur 6. Selectie van vogels uit het Takana-stroomgebied.

Detail uit de poster *Vogels van het Takana-stroomgebied*, met een selectie van soorten die tijdens de expedities weinig werden waargenomen of in de regio als moeilijk waarneembaar worden beschouwd. De volledige poster brengt de resultaten van de vier verkennende vogelexpedities in Colombia en Brazilië samen, waarbij in totaal 278 vogelsoorten uit 53 families werden geregistreerd.

De waarnemingen van de vier expedities zijn beschikbaar via de **eBird Trip Reports**: [406416](#) · [406417](#) · [409851](#) · [412372](#)

Op basis van het veldwerk, satellietbeelden en geografische informatie werd het stroomgebied gedetailleerd in kaart gebracht. Door beelden uit 1991 en 2024 te vergelijken, werd zichtbaar waar natuurlijke gebieden behouden zijn gebleven, waar menselijke invloed is toegenomen en waar vegetatie zich juist heeft hersteld. Meer dan 90% van het stroomgebied heeft nog steeds een natuurlijke bedekking. Tegelijkertijd zijn de veranderingen sterk ongelijk verdeeld: de grootste druk en versnippering bevinden zich in en rond Leticia en Tabatinga en in de beter bereikbare, niet-inheemse delen van het stroomgebied.

Het uiteindelijke resultaat is daarmee veel meer dan een serie kaarten. Informatie die voorheen verspreid of nauwelijks beschikbaar was, is samengebracht in een document dat laat zien hoe het stroomgebied als geheel functioneert, waar belangrijke veranderingen plaatsvinden en welke gebieden nog goed behouden zijn. Deze kennis kan door inheemse bewoners en autoriteiten en door betrokken overheidsinstellingen in Colombia en Brazilië worden gebruikt bij gesprekken en toekomstige afspraken over de bescherming en het duurzame beheer van de Takana als één gezamenlijk grensoverschrijdend leefgebied.

4. Vogels van het Takana-stroomgebied

Als onderdeel van de expedities door het Takana-stroomgebied werd in 2025 een eerste verkenning van de vogeldiversiteit uitgevoerd. Voor zover bekend was dit de eerste keer dat op deze schaal op verschillende plaatsen langs de Takana in Colombia en Brazilië vogels systematisch werden geregistreerd. De vogelobservaties en -registraties werden geleid door vijf vertegenwoordigers van de inheemse toerisme-initiatieven die samenwerken binnen RIOAVES Amazónica.

De tochten hadden vooral een verkennend karakter. Om verschillende delen van het stroomgebied te bereiken moesten grote afstanden per boot en te voet worden afgelegd. De waarnemingen vormen daarom geen volledige inventarisatie, maar geven een eerste beeld van de vogelrijkdom. Tijdens vier expedities werden 278 soorten uit 53 families geregistreerd.

De waarnemingen laten ook de verscheidenheid aan leefgebieden zien. Er werden vogels geregistreerd van terra-firmebossen, rivieroeveren en overstromingsvlakten, waaronder verschillende soorten die in de regio weinig algemeen of moeilijk waarneembaar zijn.

De deelname van RIOAVES Amazónica verbond de expedities met het langer lopende proces rond inheemse vogelobservatie en natuurtoerisme. De deelnemers konden hun opgebouwde kennis en vaardigheden in een nieuw gebied toepassen, terwijl hun ervaring bijdroeg aan het herkennen en registreren van soorten.

Tabel 1. Aantal geregistreerde vogelsoorten en families tijdens de vier expedities in het Takana-stroomgebied in Colombia en Brazilië.

Locaties en landen	Soorten	Families
Terra da Paz (BR)	109	35
Comunidad Santa Rosa (BR)	128	39
Comunidad Agua Limpia (BR)	106	32
Auma (CO)	126	37
Maloka Negedeka, Km 17 (CO)	114	39
Maloka Nicanor (CO)	71	27
Totaal van de expedities	278	53
Expedities per land		
Brazilië	205	46
Colombia	185	46

GUARDIANAS DEL TERRITORIO

Liderazgo de Mujeres de la Amazonia

Proyecto financiado con recursos del Fondo Nacional de Financiamiento para la Ciencia, la Tecnología y la Innovación Francisco José de Caldas. Código del proyecto: 109581

De vogelregistraties vullen de bredere analyse van het Takana-stroomgebied aan. Satellietbeelden, kaarten en veldbezoeken geven inzicht in landschap en landgebruik; de vogelwaarnemingen voegen informatie over de biodiversiteit toe. De resultaten zijn samengebracht in een poster en de volledige waarnemingen zijn vastgelegd in eBird, als eerste referentie voor toekomstige vogelwaarnemingen en verder onderzoek.

Een langlopend proces

De samenwerking met TIKÀ laat zien hoe Stichting Mandioca en Fundación Grupo Proa werken aan langdurige processen. Verschillende projecten en financiers hebben door de jaren heen bijgedragen aan de versterking van de vissersorganisatie, monitoring, traditionele kennis en duurzaam visserijbeheer. De samenwerking met FIU maakt het mogelijk hierop voort te bouwen en lokale kennis te verbinden met nieuwe gegevens, analyses en internationale samenwerking.

Figuur 7. Guardianas del Territorio I. Detail uit de poster met het onderzoek van Laura Parente naar het herstel van medicinale planten en de aanleg van een gemeenschappelijke medicinale tuin in San Pedro de los Lagos.

Esta investigación identificó las plantas medicinales esenciales que han dejado de cultivarse en la comunidad de San Pedro de los Lagos, con el fin de recuperarlas y fortalecer la autonomía en salud y la medicina propia de la etnia Magüta.

Mediante el diálogo con sabedoras, se priorizaron especies y se creó el vivero-huerta “Torü íhĩngü Tagûmã a gü”. El proceso resaltó la importancia del intercambio de saberes, la biodiversidad cultural y el cuidado colectivo del vivero.

Guardianas del Territorio

Jonge inheemse vrouwen als onderzoekers van hun eigen leefgebied

In 2025 begeleidde Fundación Grupo Proa, met ondersteuning van Stichting Mandioca, een nieuw proces waarin tien jonge inheemse vrouwen tussen de 16 en 32 jaar uit de gemeenschappen San Pedro de los Lagos en TIWA zelf onderzoek deden naar onderwerpen die voor hun gemeenschap en cultuur belangrijk zijn. De deelnemers behoren tot de Magüta/Tikuna-, Murui-, Yucuna- en Tanimuca-volkeren. Negen van de tien deelnemers hebben het proces met succes doorlopen.

Het uitgangspunt was dat de onderzoeksvragen niet van buitenaf werden bepaald. Iedere deelnemer koos zelf een onderwerp vanuit haar eigen achtergrond, interesses en zorgen over haar leefomgeving. Daarbij ging het bijvoorbeeld om traditionele verhalen over vogels, medicinale planten, vruchten, ambachtelijke technieken, houtsoorten en kennis die dreigt te verdwijnen. Voor het verzamelen van deze informatie gingen de jonge vrouwen in gesprek met ouders, grootouders, sabedoras en sabedores en andere leden van hun gemeenschap. Zo werd onderzoek tegelijkertijd een manier om kennis tussen generaties opnieuw met elkaar te verbinden. Tabel 2 geeft een overzicht van de tien deelnemers en de onderwerpen die zij onderzochten.

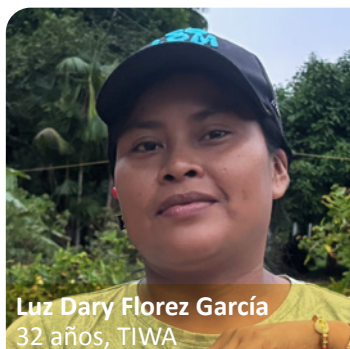
Om hen daarbij te ondersteunen werd gedurende 2025 een opleidingstraject uitgevoerd waarin zij stap voor stap leerden hoe ze een eigen onderzoeksvraag konden formuleren, informatie konden verzamelen, ordenen en presenteren. Naast participatieve onderzoeksmethoden maakten zij kennis met digitale hulpmiddelen, cartografie en eenvoudige STEAM-technieken. Tijdens veldbezoeken brachten zij plekken met een bijzondere ecologische of culturele betekenis in kaart en leerden zij hoe lokale kennis ook kan worden verwerkt in digitale kaarten en StoryMaps.

Een belangrijk resultaat was dat uit de onderzoeksprojecten concrete producten voortkwamen die binnen de gemeenschappen kunnen worden gebruikt. Zo ontstonden onder andere geïllustreerde boekjes en catalogi over vogels en medicinale planten, een gemeenschappelijke medicinale tuin, video's en podcasts over traditionele ambachten, botanische fiches en een StoryMap over houtsoorten en veranderingen in het bos. Sommige deelnemers werkten met kinderen en jongeren om hun resultaten direct terug te brengen naar de gemeenschap.

GUARDIANAS DEL TERRITORIO

Liderazgo de Mujeres de la Amazonia

Luz Dary Florez García
32 años, TIWA

Esta investigación recopiló nombres y relatos de origen asociados a seis aves de importancia cultural para la etnia Murui Muina, a partir del diálogo con abuelos y abuelas del cabildo TIWA. Su objetivo fue rescatar el valor biocultural de estas especies y el conocimiento ecológico tradicional asociado.

Como resultado, se elaboró una cartilla ilustrada sobre la historia del Faido (mochilero), que fortalece la identidad cultural y promueve la transmisión intergeneracional de saberes y enseñanzas ancestrales locales.

Yuris Riveros
31 años, TIWA

Esta investigación exploró el significado del canto de la danta y la historia del baile del chontaduro en la etnia Yucuna, con el objetivo de fortalecer el conocimiento de niños, niñas y jóvenes sobre su importancia para la armonización con los ciclos naturales de la selva amazónica y su memoria cultural viva.

Se identificó la relación entre las estrofas de los cantos y se documentó la historia del baile. Los aprendizajes se compartieron mediante talleres prácticos y dibujos colectivos con niños y niñas.

Het proces versterkte daarmee niet alleen nieuwe vaardigheden bij de deelnemers, maar droeg ook bij aan het behoud en de overdracht van traditionele kennis. De jonge vrouwen werden zelf onderzoekers en doorgevers van kennis uit hun eigen gemeenschap. Moderne hulpmiddelen werden daarbij niet gezien als vervanging van traditionele kennis, maar juist als middelen om deze kennis vast te leggen, toegankelijk te maken en door te geven aan volgende generaties.

Tabel 2. Overzicht van de deelnemers die het onderzoekstraject hebben afgerond en de onderwerpen die zij onderzochten.

Naam en leeftijd	Onderwerp van onderzoek
Luz Dary Flórez García (32)	Namen, oorsprongsverhalen en culturele betekenis van zes vogels binnen de Murui Muina-cultuur.
Shamy Castro Riveros (19)	Achteruitgang en verlies van houtsoorten in TIWA en de historische oorzaken daarvan.
Mingy Castro Riveros (22)	Geschiedenis en culturele betekenis van vijf traditionele vruchten van het Murui-volk.
Yuris Riveros (31)	Betekenis van het lied van de tapir en de geschiedenis van de chontaduro-dans binnen de Yucuna-cultuur.
Shery Yucuna (16)	Documentatie en revitalisering van de traditionele Yucuna-vlechttechniek voor de ojo de tigre-mand.
Gabrielita Malafalla (20)	Traditionele kennis over planten en technieken die worden gebruikt voor Magüta-handwerk.
Rosisbeidi Parente (16)	Documentatie van vijf belangrijke medicinale planten en hun toepassingen binnen de Magüta-cultuur.
Laura Parente (20)	Herstel van verdwenen medicinale planten en aanleg van een gemeenschappelijke medicinale tuin.
Natali Soto Parente (17)	Traditionele verhalen, namen en culturele betekenis van kolibries binnen de Magüta-cultuur.

Figuur 8. Guardianas del Territorio II. Voorbeelden uit de poster met de onderzoeken van Luz Dary Flórez, Yuris Riveros en Natali Soto Parente. Hun werk documenteert traditionele verhalen en kennis over vogels, zang en dans en de relatie tussen natuur en cultuur, en draagt zo bij aan de overdracht van deze kennis aan jongere generaties.

Natali Soto Parente
17 años, San Pedro

Esta investigación se orientó a recuperar el conocimiento tradicional y los relatos asociados a los colibríes en la cultura Magüta, mediante el diálogo con sabedoras y sabedores de la comunidad de San Pedro de los Lagos.

El objetivo fue comprender su simbolismo, nombres en lengua propia y significados de colores y comportamientos. Como resultado, se elaboró un catálogo ilustrado que articula la biología del colibrí con su dimensión cultural y espiritual, contribuyendo a la conservación de especies y saberes.

Financieel jaaroverzicht

Stichting Mandioca 2025

Balans 2025

Op 31 december 2025 bedroegen de liquide middelen van Stichting Mandioca € 5.974,26 (zie tabel 4 op de volgende bladzijde). Hiervan stond € 5.000,05 op de Rabo BedrijfsSpaarrekening, € 969,51 op de zakelijke rekening en was € 4,70 aanwezig als kasgeld in Colombia. Ten opzichte van eind 2024 namen de liquide middelen af met € 1.070,92. Een deel van het beschikbare bedrag blijft gereserveerd voor de verdere uitvoering van het proces Duurzame territoriale ontwikkeling - Avitoerisme en werkgelegenheid.

Baten en lasten 2025

BATEN. In 2025 ontving Stichting Mandioca in totaal € 2.623,41 aan baten (zie tabel 5 op de volgende bladzijde). Dit bedrag bestond uit € 2.525,00 aan giften en donaties van particulieren en € 98,41 aan rente-inkomsten. In 2025 werden geen bijdragen van fondsen of andere goede doeleninstellingen ontvangen.

Tabel 3. Overzicht uitgaven 2025. Voor de omrekening van de uitgaven in Colombia is een gewogen gemiddelde wisselkoers gebruikt van 1 euro = 4.216,17 Colombiaanse pesos. Deze koers is gebaseerd op de geldopnames in Colombia, inclusief de bijbehorende opnamekosten.

STICHTING MANDIOCA	OVERZICHT UITGAVEN 2025			
	X	Y	Z	K (X+Y)
	UITGAVEN NL Euro	UITGAVEN CO Euro	UITGAVEN CO COP	UITGAVEN TOTAAL Euro
A. Materiaal	748,05	-	-	748,05
A. Uitrusting en apparaten	684,74	-	-	684,74
A. Schrijf- en tekenbehoeften	63,31	-	-	63,31
B. Accommodatie, eten e.a. onkosten	-	-	-	-
B. Eten en drinken o.a.	-	-	-	-
B. Werkplek en accommodatie	-	-	-	-
C. Transport en reiskosten	300,00	-	-	300,00
C. Transport-fluviaal	-	-	-	-
C. Transport-land	300,00	-	-	300,00
C. Transport-lucht	-	-	-	-
D. Honoraria	-	2.300,67	9.700.000	2.300,67
D. Honoraria-uitvoering	-	853,86	3.600.000	853,86
D. Honoraria-lokale bewoners-uitvoering	-	1.446,81	6.100.000	1.446,81
D. Honoraria-vrijwilliger	-	-	-	-
E. Administratie en communicatie	285,42	-	-	285,42
E. Administratie	285,42	-	-	285,42
E. Communicatie	-	-	-	-
F. Onvoorziene kosten (administratief)	59,00	-	-	59,00
G. Eigen fondsenwerving	-	-	-	-
H. Debetrente	-	-	-	-
TOTAAL	1.392,47	2.300,67	9.700.000	3.693,14

Alicia Parente tijdens de eerste expeditie van het Takana-stroomgebied

LASTEN. De totale lasten bedroegen in 2025 € 3.693,14. Hiervan werd € 3.348,72 rechtstreeks besteed aan de doelstellingen van de stichting. Deze uitgaven hadden voornamelijk betrekking op de activiteiten in Colombia, waaronder de voorbereiding, uitvoering en uitwerking van de vier vogelexpedities langs de Takana, honoraria voor lokale deelnemers, transport en de aanschaf van uitrusting en hulpmiddelen voor het project. De kosten voor beheer en administratie bedroegen € 344,42. Er waren in 2025 geen kosten voor fondsenwerving.

Stichting Mandioca sloot het boekjaar af met een negatief resultaat van € 1.069,73. Dit tekort is opgevangen uit de aanwezige middelen van de stichting. Het verschil van € 1,19 tussen het resultaat van baten en lasten en de verandering van de liquide middelen wordt veroorzaakt door de waardering van het Colombiaanse kasgeld tegen verschillende gemiddelde wisselkoersen in 2024 en 2025.

Tabel 4. Balans 2025

STICHTING MANDIOCA - BALANS (EURO)					
ACTIVA	2021 31/12/21	2022 31/12/22	2023 31/12/23	2024 31/12/24	2025 31/12/25
Kortlopende vorderingen	-	-	-	-	-
Liquide middelen					
- Kasgeld Colombia	19,11	16,13	14,57	29,61	4,70
- Rabo BedrijfsSpaarrekening	7.724,11	6.724,88	7.480,77	5.788,64	5.000,05
- Rabo Zakelijke rekening	4.089,66	3.813,37	5.726,97	1.226,93	969,51
TOTAAL ACTIVA	11.832,88	10.554,38	13.222,31	7.045,18	5.974,26
PASSIVA	31/12/21	31/12/22	31/12/23	31/12/24	31/12/25
Reserves					
1. Reserve Projecten (TIKÀ e.a.)	8.432,88	4.000,00	1.000,00	-	1.300,00
2. Project Werkgelegenheid en toerisme Fase III	-	4.176,00	7.500,00	2.045,18	2.674,26
Reserve Beheer en administratiekosten	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00
Overige reserve	2.400,00	1.378,38	3.722,31	4.000,00	1.000,00
Kortlopende schulden	-	-	-	-	-
TOTAAL PASSIVA	11.832,88	10.554,38	13.222,31	7.045,18	5.974,26

Tabel 5. Staat van baten en lasten 2025

STICHTING MANDIOCA - STAAT VAN BATEN EN LASTEN (EURO)					
A. BATEN	2021	2022	2023	2024	2025
Giften, collectes, schenkingen, donaties particulieren	1.398,40	894,09	826,19	-	2.525,00
Donaties goede doelen instellingen	5.000,00	5.000,00	7.000,00	-	-
Fondsen	-	11.500,00	7.750,00	2.250,00	-
Rentebaten en baten uit beleggingen	0,77	0,77	2,09	61,67	98,41
Overige baten	-	-	-	-	-
A. Totaal baten	6.399,17	17.394,86	15.578,28	2.311,67	2.623,41
LASTEN	2021	2022	2023	2024	2025
B. BESTEED AAN DE DOELSTELLINGEN					
Structurele en noodhulp (Colombia)	5.322,82	15.122,69	11.729,32	7.805,68	2.663,98
Structurele en noodhulp (Brazilië)	-	-	-	-	-
Aankoop en beheer uitrusting projecten	543,69	258,32	-	-	684,74
Voorlichting, educatie, bewustwording	-	-	-	-	-
B. Totaal besteed aan de doelstellingen	5.866,51	15.381,01	11.729,32	7.805,68	3.348,72
C. WERVINGSKOSTEN BATEN					
Werving baten	-	2.420,00	405,01	-	-
C. Totaal wervingskosten baten	-	2.420,00	405,01	-	-
D. KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE	724,77	886,24	776,02	683,11	344,42
E. Som der lasten (B + C + D)	6.591,28	18.687,25	12.910,35	8.488,79	3.693,14
RESULTAAT Baten - Lasten (A - E)	-192,11	-1.292,39	2.667,93	-6.177,12	-1.069,73

Plannen 2026

Samen verder met lokale initiatieven

In 2026 blijven Stichting Mandioca en Fundación Grupo Proa samenwerken met inheemse families, vissers, vogelwaarnemers, natuurgidsen, jongeren, vrouwen en oudere kennishouders in het Colombiaanse Amazonegebied. De kennis, ervaringen en prioriteiten van de betrokken mensen staan daarbij centraal.

De activiteiten bouwen voort op processen die samen met TIKÀ, RIOAVES Amazónica en verschillende Magüta/Tikuna-gemeenschappen zijn ontwikkeld. Het gaat om bescherming van biodiversiteit, overdracht van kennis tussen generaties, duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen, lokale bestaansmogelijkheden en een grotere invloed van inheemse organisaties op besluiten over hun leefgebied.

TIKÀ en het beheer van Yahuaraca

De vissers van TIKÀ verzamelen sinds 2025 doorlopend informatie over de visserij en veranderingen in het merengebied en de quebrada Yahuaraca. Deze monitoring vormt een belangrijke basis voor gesprekken over voedselzekerheid en het beheer van de meren, de quebrada en de overstroomde bossen.

Na afloop van de ondersteuning door Florida International University wil TIKÀ dit werk voortzetten binnen het proces TIKÀ: Gobernanza Ambiental para el fortalecimiento del monitoreo biocultural en el sistema lagunar y la quebrada Yahuaraca. Hiervoor is bij het Programa de Pequeñas Donaciones van het Global Environment Facility en het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (PPD-GEF/PNUD) een bijdrage van COP 144 miljoen aangevraagd.

De voorgestelde looptijd bedraagt veertien maanden en begint na goedkeuring van de aanvraag. De aangevraagde financiering is kleiner dan die van de eerdere samenwerking met FIU, maar zou voldoende ruimte bieden om het werk op beperktere schaal voort te zetten.

De belangrijkste activiteiten zijn:

- voortzetten van de monitoring in zeven zones die samen ongeveer 1.300 hectare van Yahuaraca beslaan;
- registreren van vissoorten, vangstmaten, vistechnieken, belangrijke leefgebieden en voortplantingsgebieden;
- signaleren van bedreigingen, zoals niet-toegestane vismetho-

- den, afval, houtkap, branden en ongereguleerd toerisme;
- versterken van de kennis en vaardigheden van lokale monitoren;
- verwerken van de gegevens in een gemeenschappelijke databank, kaarten en driemaandelijke bulletins;
- bespreken van de resultaten en formuleren van aanbevelingen met vissers, gemeenschappen, inheemse autoriteiten en betrokken instellingen;
- gezamenlijk onderzoeken of een toekomstige erkenning als Territorio de Vida-TICCA, OMEC of een andere passende vorm wenselijk is.

Rechtstreeks beheer door TIKÀ

Een belangrijke stap is dat TIKÀ binnen dit proces zelf de aanvrager en uitvoerende organisatie is. De middelen worden rechtstreeks door TIKÀ beheerd. Fundación Grupo Proa en Stichting Mandioca begeleiden de organisatie bij de planning, administratie, uitvoering en verantwoording, maar de besluitvorming blijft bij TIKÀ en haar eigen bestuurs- en gemeenschapsstructuren.

De ondersteuning draagt daarmee niet alleen bij aan de monitoring van Yahuaraca, maar ook aan de bestuurlijke en financiële zelfstandigheid van TIKÀ. Het bestuur, de penningmeester en de gemeenschapscoördinatoren doen zo meer ervaring op met het plannen van activiteiten, beheren van middelen, verzamelen van bewijsstukken en afleggen van verantwoording aan de leden, gemeenschappen en financierende organisatie.

RIOAVES Amazónica

Binnen RIOAVES Amazónica werken vier lokale inheemse initiatieven samen rond vogelobservatie, bescherming van biodiversiteit, territoriale kennis en kleinschalig natuurtoerisme. De betrokken vogelaars en natuurgidsen beschikken over uitgebreide kennis van vogels, bossen, rivieren en seizoensveranderingen. Deze kennis is belangrijk voor het monitoren van veranderingen in het leefgebied, het begeleiden van bezoekers en de overdracht van kennis aan jongeren.

In 2026 wordt verder gebouwd aan RIOAVES Amazónica als samenwerkingsverband waarin de vier initiatieven hun eigen identiteit behouden, maar gezamenlijk kunnen leren, communiceren en naar buiten treden. Daarbij is aandacht voor organisatorische ontwikkeling, onderlinge afspraken en het verantwoord omgaan met territoriale en culturele informatie.

Een TIKÀ-monitor vaart tijdens zonsondergang door het Yahuaraca-merengebied.

Een belangrijk doel is om natuurbehoud te verbinden met lokale ontwikkelingsmogelijkheden. Vier inheemse deelnemers krijgen daarom ondersteuning om een beroepsopleiding tot natuurgids te volgen. Ook wordt gewerkt aan betere communicatie en zichtbaarheid, zodat de kennis en activiteiten van de vogelaars en natuurgidsen een groter publiek bereiken.

De belangrijkste activiteiten zijn:

- organisatorische versterking van de vier initiatieven, gezamenlijke werkafspraken en verbetering van de communicatie van RIOAVES Amazónica;
- ondersteuning van vier toekomstige natuurgidsen en betrokkenheid bij een opleiding in bioculturele monitoring;
- voortzetting van de monitoring van vogels, biodiversiteit en territoriale veranderingen;
- deelname aan regionale en nationale bijeenkomsten en organisatie van een inheems festival rond vogelobservatie en biodiversiteit;
- ontwikkeling van gemeenschapsgerichte publicaties, kaarten en andere materialen die bijdragen aan kennisdeling en aan een eerste opzet voor een sociaal-milieuobservatorium.

Bij deze activiteiten worden lokale vogelaars, natuurgidsen, jongeren, vrouwen, oudere kennishouders en andere leden van de gemeenschappen betrokken. RIOAVES Amazónica ontwikkelt zich zo verder vanuit de kennis en ambities van de deelnemers zelf. De samenwerking moet hun positie versterken en nieuwe mogelijkheden creëren om natuurbehoud, culturele kennis, monitoring en duurzaam toerisme met elkaar te verbinden.

Bioculturele monitoring en kennisoverdracht

Binnen het door het Fondo Noruego para los Derechos Humanos (FNDH) ondersteunde proces Territorios y Biodiversidad Amazónica worden TIKÀ en de vier initiatieven van RIOAVES Amazónica betrokken bij een gezamenlijk traject voor bioculturele monitoring. In samenwerking met de Universidad Nacional de Colombia, campus Amazonia, wordt een opleiding van negentig uur ontwikkeld. Hierin worden lokale kennis en eenvoudige technische hulpmiddelen voor registratie, georeferentie en systematisering met elkaar verbonden.

De deelnemers verzamelen informatie over vogels, vissen, bossen, biodiversiteit en territoriale veranderingen. Monitoring wordt zo niet alleen een manier om gegevens te verzamelen, maar ook om kennis tussen generaties over te dragen en lokale organisaties sterker te maken.

Samen met de deelnemers worden afspraken gemaakt over welke informatie kan worden gedeeld en welke beschermd moet blijven. Kaarten, foto's, verhalen en territoriale gegevens worden niet zonder toestemming openbaar gemaakt. De gemeenschappen houden daarmee zeggenschap over hun kennis en over de manier waarop deze wordt gebruikt.

Publicaties, kaarten en territoriale kennis

In 2026 wordt verder gewerkt aan een geïllustreerde publicatie over de bioculturele soortenrijkdom van het merengebied van Yahuaraca. De publicatie combineert soortbeschrijvingen, foto's en natuurgetrouwe illustraties met traditionele kennis en verhalen over de relaties tussen mensen, dieren, planten, water en bos. Er worden minimaal tweehonderd exemplaren gedrukt voor verspreiding onder gemeenschappen, scholen, bibliotheken en milieu- en culturele instellingen.

Daarnaast wordt de grensoverschrijdende Magüta/Tikuna-cartografie verder ontwikkeld. Samen met oudere kennishouders en andere betrokkenen wordt informatie over het historische en het huidige gebruik van het Magüta/Tikuna-territorium in Colombia, Peru en Brazilië samengebracht. Kaarten, mondelinge

verhalen, tekeningen, illustraties en audiovisueel materiaal worden verwerkt in een interactieve StoryMap.

De inhoud wordt met de betrokken gemeenschappen besproken en gevalideerd voordat deze breder wordt gedeeld. Zo wordt territoriale kennis niet alleen vastgelegd, maar ook toegankelijk gemaakt voor jongere generaties en voor Magüta/Tikuna-organisaties in de drie landen.

Partners en financiers

De continuïteit van deze processen wordt mogelijk gemaakt door verschillende partners en financiers. De uitbreiding van de overeenkomst tussen Fundación Grupo Proa en Florida International University loopt tot en met 31 mei 2026. Vanaf 1 juni ondersteunt het Fondo Noruego para los Derechos Humanos het tweejarige proces Territorios y Biodiversidad Amazónica, gericht op de versterking van RIOAVES Amazónica en TIKÀ.

Voor de voortzetting van de monitoring in Yahuaraca heeft TIKÀ daarnaast financiering aangevraagd bij PPD-GEF/PNUD. FIU heeft aangegeven belangstelling te hebben om de samenwerking eind 2026 of begin 2027 voort te zetten, maar hierover bestaat nog geen definitieve overeenkomst.

De rol van Stichting Mandioca

Stichting Mandioca blijft Fundación Grupo Proa en de lokale initiatieven ondersteunen met technische en methodologische begeleiding, kennisuitwisseling en waar mogelijk aanvullende financiële bijdragen. De stichting helpt onder meer bij monitoring, kaarten, publicaties, administratie en het toegankelijk maken van informatie.

De financiers en samenwerkingspartners zijn belangrijk voor de continuïteit, maar TIKÀ, RIOAVES Amazónica, de gemeenschappen en de betrokken mensen blijven het uitgangspunt. De ondersteuning is erop gericht dat zij steeds meer zelf hun activiteiten kunnen plannen, uitvoeren, beheren en vertegenwoordigen.

Fondsenwerving in Nederland

In 2026 wil Stichting Mandioca zich opnieuw actiever richten op fondsenwerving in Nederland. Door beperkte beschikbare tijd kwamen actieve fondsenwerving en publiekscommunicatie in de afgelopen twee jaar nauwelijks van de grond. De stichting bleef inhoudelijk nauw betrokken bij de processen in Colombia, maar benutte de mogelijkheden om daarvoor in Nederland financiële steun te zoeken slechts in beperkte mate.

In 2026 wordt daarom gewerkt aan een meer gerichte en haalbare aanpak voor fondsenwerving. Daarbij wordt gekeken naar Nederlandse fondsen en stichtingen, particuliere donateurs, kleinschalige acties en samenwerking met organisaties die zich bezighouden met biodiversiteit, inheemse kennis, duurzame bestaansmogelijkheden en het Amazonegebied. Ook wil Stichting Mandioca haar achterban regelmatig informeren over de activiteiten en resultaten van TIKÀ, RIOAVES Amazónica en de andere lokale initiatieven.

Het doel is om vanaf 2026 geleidelijk een bredere en meer stabiele financiële basis op te bouwen. Hiermee kan Stichting Mandioca ook in de daaropvolgende jaren aanvullende bijdragen leveren aan activiteiten die niet volledig door internationale financiers worden gedekt, zoals lokale bijeenkomsten, opleidingen, materialen, publicaties en de uitwisseling van kennis. Een sterkere fondsenwerving in Nederland kan bovendien helpen om waardevolle processen voort te zetten in perioden tussen twee grotere financieringen.